



บทความวิจัย

ความหลากหลายชนิดของนกในพื้นที่มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ปริญญพร วันชัย^{1,*} และเรืองวิทย์ เสนาดี¹

¹ภาควิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

*Email: pratyaporn.w@ubu.ac.th

รับบทความ: 8 พฤศจิกายน 2564 แก้ไขบทความ: 3 กุมภาพันธ์ 2564 ยอมรับตีพิมพ์: 6 กุมภาพันธ์ 2564

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหลากหลายชนิดของนกในพื้นที่มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ใน 2 พื้นที่ คือ พื้นที่เขตการศึกษาและพื้นที่อนุรักษ์ป่าต้นน้ำร่องก่อ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ดำเนินการสำรวจระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2563 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2564 โดยใช้วิธีหยดสำรวจตามจุดที่กำหนด (point count) จากการสำรวจพบนกทั้งสิ้น 101 ชนิด จาก 14 อันดับ 45 วงศ์ พื้นที่เขตการศึกษาพบนกทั้งสิ้น 64 ชนิด จาก 11 อันดับ 34 วงศ์ ในขณะที่ พื้นที่อนุรักษ์ป่าต้นน้ำร่องก่อพบนกทั้งสิ้น 87 ชนิด จาก 13 อันดับ 42 วงศ์ อันดับที่พบชนิดของนกมากที่สุดคือ อันดับนกจับคอน (Passeriformes) พบ 57 ชนิด รองลงมาคือ อันดับนกกระทุง (Pelecaniformes) และอันดับนกชายเลนและนกนางนวล (Charadriiformes) พบอันดับละ 7 ชนิด เมื่อวิเคราะห์ค่าดัชนีความหลากหลายชนิด Shannon-Wiener index (H') ทั้ง 12 เดือน พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.70 (2.34 - 2.98) ค่าดัชนีความหลากหลายชนิดสูงสุดในเดือนมกราคม ($H' = 2.94$) รองลงมาได้แก่ กุมภาพันธ์ ($H' = 2.90$) และมีนาคม ($H' = 2.87$) ในขณะที่ค่าดัชนีความหลากหลายชนิดในเดือนสิงหาคม ($H' = 2.34$) มีค่าต่ำสุด ตามด้วย กรกฎาคม ($H' = 2.41$) และ กันยายน ($H' = 2.49$) เมื่อพิจารณาตามฤดูกาลพบว่าในฤดูหนาว (พฤศจิกายน – กุมภาพันธ์) มีค่าเฉลี่ยดัชนีความหลากหลายชนิดสูงสุด ($H' = 2.89$) ตามด้วยฤดูร้อน ($H' = 2.82$) และฤดูฝน ($H' = 2.55$) จากการตรวจสอบสถานภาพด้านการอนุรักษ์จากบัญชีแดงขององค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (IUCN 2016) พบนกที่มีความสำคัญด้านการอนุรักษ์ 1 ชนิด ได้แก่ นกอ้ายงั่ว (*Anhinga melanogaster*) ซึ่งถูกจัดเป็นนกชนิดที่เกือบอยู่ในข่ายเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ (Near-threatened)

คำสำคัญ: นก ความหลากหลายชนิด มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี พื้นที่อนุรักษ์ป่าต้นน้ำร่องก่อ

Species Diversity of bird in Ubon Ratchathani University

Pratyaporn Wanchai^{1,*} and Raeungwit Senadee¹

Department of Biology, Faculty of Science, Ubon Ratchathani University

*Email: pratyaporn.w@ubu.ac.th

Received <8 November 2021>; Revised <3 February 2022>; Accepted <6 February 2022>

Abstract

This study aims to study the diversity of bird in Ubon Ratchathani University at 2 areas, which included education area and Rongko conserved forest Warin Chamrap district Ubon Ratchathani province during March 2020 to February 2021 using point count method. A total of 101 species representing 14 orders and 45 families were reported in this study. Education area were found 64 species representing 11 orders and 34 families while Rongko conserved forest were found 87 species, representing 13 orders and 42 families. Order Passeriformes was the highest number of species (57 species), followed by Order Pelecaniformes (7 species) and Order Charadriiformes (7 species). The average of Shannon diversity index (H') of bird in a year-round of Ubon Ratchathani University was 2.70 (2.34 - 2.98). The highest H' was in January ($H' = 2.94$) followed by February ($H' = 2.90$) and March ($H' = 2.87$) whereas the lowest H' was in August ($H' = 2.34$), July ($H' = 2.41$) and September ($H' = 2.49$). Cold-dry season (November-February) had highest average of species diversity index ($H' = 2.89$) followed by hot-dry season (March-April) ($H' = 2.82$) and rainy season (May-October) ($H' = 2.55$). According to the IUCN Red List of threatened species 2016, one species, *Anhinga melanogaster* was classified as Near Threatened.

Keywords: Bird, diversity, Ubon Ratchathani University, Rongko conserved forest

บทนำ

นกเป็นสัตว์มีกระดูกสันหลังที่มีวิวัฒนาการเป็นสัตว์มีปีกบินได้ มีพัฒนาการโครงสร้างร่างกายเหมาะสมกับการบิน สภาพภูมิประเทศและระยะทางจึงไม่เป็นอุปสรรคต่อการบินของนก เป็นผลให้นกมีชนิดพันธุ์หลากหลาย มีขนาดประชากร สภาพถิ่นอาศัย บทบาทหน้าที่ทางนิเวศ และพฤติกรรมดำรงชีวิตต่าง ๆ กัน (Schweizer and Liu, 2018) นกหลายชนิดมีการอพยพตามฤดูกาลเพื่อไปยังที่มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกว่าหรืออุดมสมบูรณ์กว่า หลายชนิดอพยพเพื่อทำรังวางไข่ หรือ อีกรายชนิดที่ไม่มีกรอพยพและพบเป็นนกอประจำถิ่นในพื้นที่นั้น ๆ นกมีความสำคัญในธรรมชาติ นกหลายชนิดที่กินน้ำหวาน จากดอกไม้เป็นอาหารสามารถผสมเกสรดอกไม้ได้ นกกินผลไม้สามารถกระจายเมล็ดพันธุ์พืช หรือช่วยให้เมล็ดของพืชบางชนิด งอกได้ เป็นส่วนสำคัญในห่วงโซ่อาหารตามธรรมชาติ นอกจากนี้ นกแต่ละชนิดยังสามารถบ่งบอกถึงลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่นก อาศัยอยู่ได้ เป็นดัชนีชี้วัดถึงความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ที่นกอาศัย (Wongthirawat, 2009) โดยนกอพยพจะอาศัยอยู่ในระบบ นิเวศที่แตกต่างกันไป เช่น เขตชุมชน สวนสาธารณะ ทุ่งหญ้า พื้นที่เกษตรกรรม แหล่งน้ำ ป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ ป่าดงดิบ ป่า สนเขา ป่าชายเลน ชายฝั่งทะเล เป็นต้น

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เป็นศูนย์กลางของการศึกษาและการค้นคว้าวิจัยในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ตั้งอยู่ในอำเภวารินชำราบ ห่างจากตัวเมืองอุบลราชธานีประมาณ 15 กิโลเมตร มีพื้นที่สำหรับจัดการเรียนการสอนและการวิจัย ในปัจจุบันประมาณ 5,228 ไร่ พื้นที่มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีมีระบบนิเวศที่หลากหลาย เฉพาะเขตการศึกษามีพื้นที่ประมาณ 450 ไร่ ประกอบไปด้วยพื้นที่สีเขียวมากมาย ทั้งสวนสาธารณะ หอสมุดป่า สภาพป่าบางส่วนมีความหนาแน่นของพรรณไม้ ค่อนข้างสูง รวมไปถึงแหล่งน้ำทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ นอกจากนี้ ทางทิศตะวันออกของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ยัง ประกอบไปด้วยป่าต้นน้ำร่องก่อ พื้นที่ประมาณ 175 ไร่ เป็นพื้นที่ในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช (อพ.สธ.) ซึ่งทางมหาวิทยาลัย ได้อนุรักษ์และพัฒนาให้เป็นสวนพฤกษศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี และผลักดันให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยจัดทำ เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติภายในพื้นที่ นอกจากนี้ยังใช้เป็นแหล่งที่ใช้ในการเรียนการสอน รวมไปถึงการวิจัยทางวิชาการในด้าน ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ระบบนิเวศประกอบด้วยป่าดั้งเดิมซึ่งส่วนใหญ่เป็นป่าเต็งรังและ บางส่วนเป็นป่าดิบแล้ง ที่มีพรรณไม้ที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก มีความหลากหลายของสัตว์ชนิดต่าง ๆ ทั้งสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก สัตว์เลื้อยคลาน รวมถึงแมลงชนิดต่าง ๆ และป่าทุติยภูมิซึ่งเป็นป่าปลูก ไม้ที่ปลูกเป็นไม้ดั้งเดิมที่พบในพื้นที่ป่าดั้งเดิม เช่น กันเกรา ทองกวาว ประดู่และขี้เหล็ก เป็นต้น (Ubon Ratchathani University, 2020; Kesonbua and Udomsirichakorn, 2013) นอกจากนี้ยังมีหนองน้ำขนาดใหญ่ ได้แก่ บึงร่องก่อและหนองกระทา ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญของมหาวิทยาลัยและ ชุมชนโดยรอบ จัดเป็นแหล่งต้นน้ำที่มีความหลากหลายทางชีวภาพและถือได้ว่าพื้นที่แห่งนี้เป็นตัวแทนของป่าธรรมชาติในพื้นที่ ในแถบนี้ได้ ด้วยที่ผ่านมายังไม่มีรายงานการศึกษาเกี่ยวกับความหลากหลายชนิดของนกภายในพื้นที่ดังกล่าว ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้ จึงมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความหลากหลายชนิดของนกในพื้นที่มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เพื่อเป็นฐานข้อมูลให้กับผู้ที่สนใจจะศึกษา เกี่ยวกับความหลากหลายชนิดของนกต่อไปในอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย

พื้นที่ศึกษา

การศึกษาความหลากหลายชนิดของนกในพื้นที่มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี แบ่งการสำรวจออก 2 พื้นที่ คือ 1) เขตพื้นที่ การศึกษา ประกอบไปด้วยพื้นที่ที่ใช้ในการเรียนการสอน โรงพยาบาล ศูนย์กีฬา ที่พักอาศัยของบุคลากรและนักศึกษา หนองน้ำ สวนสาธารณะ และหอสมุดป่า และ 2) พื้นที่อนุรักษ์ป่าต้นน้ำร่องก่อ อยู่ทางทิศตะวันออกของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เป็นพื้นที่ ที่อยู่ในเขตของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ตั้งอยู่บริเวณห่างจากพื้นที่การเรียนการสอนประมาณ 2 กิโลเมตร ประกอบด้วยระบบ นิเวศที่หลากหลาย ทั้งป่าดิบแล้ง ป่าเต็งรัง ทุ่งหญ้า หนองน้ำทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ (ภาพที่ 1)

วิธีการสำรวจ

ใช้วิธีการสำรวจตามจุดที่กำหนด (point count) ตามวิธีของ Bibby (1992) โดยในแต่ละพื้นที่จะแบ่งจุดสำรวจ ออกเป็น 15 จุด ให้ครอบคลุมพื้นที่และถิ่นอาศัยของนก เช่น ป่าดิบแล้ง ป่าเต็งรัง ทุ่งหญ้า แหล่งน้ำ และอาคารที่พักอาศัย เป็น ต้น ในการสำรวจแต่ละครั้งจะใช้ผู้สำรวจครั้งละ 2 คน สำรวจจุดละประมาณ 20 นาที แบ่งการสำรวจออกเป็น 2 ช่วงเวลา ใน ตอนเช้า 6.00 - 9.00 น. และตอนเย็น 16.00 - 19.00 น. สำรวจพื้นที่ละ 2 ครั้งต่อเดือน ระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2563 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2564 ใช้กล้องส่องทางไกลชนิดสองตา (binocular) และกล้องส่องทางไกลชนิดตาเดียว (monocular) จำแนกชนิดของนกโดยใช้คู่มือศึกษาธรรมชาติหมอบุญสูง เลขาภกุล นกเมืองไทย (Nabhitabhata et al., 2012) บันทึกข้อมูล ชนิดและจำนวนของนกเมื่อพบเห็นนกโดยตรง



(ก)



(ข)

(ค)

ภาพที่ 1 (ก) เขตพื้นที่มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (ข) จุดสำรวจความหลากหลายชนิดของนกในพื้นที่เขตการศึกษา (ค) จุดสำรวจความหลากหลายชนิดของนกในพื้นที่อนุรักษ์ป่าต้นน้ำร่องก่อ (ดัดแปลงจาก: <https://www.google.com/maps/>)

การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) วิเคราะห์ค่าดัชนีความหลากหลาย (Shannon-Wiener index) จากสูตรของ Shannon (1949)

$$H' = - \sum_{i=1}^S (P_i \ln P_i)$$

เมื่อ H' = ค่าดัชนีความหลากหลายของ Shannon-Wiener

S = จำนวนชนิดของนกที่พบทั้งหมด

P_i = สัดส่วนจำนวนของนกชนิด i ต่อจำนวนของนกทั้งหมด

- 2) วิเคราะห์ค่าดัชนีความสม่ำเสมอ (Evenness index) จากสูตร

$$E = \frac{H'}{\ln S}$$

เมื่อ E = ค่าดัชนีความสม่ำเสมอ

H' = ค่าดัชนีความหลากหลายชนิดของ Shannon-Wiener

S = จำนวนชนิดทั้งหมด

- 3) วิเคราะห์ค่าความชุกชุมหรือความถี่ของการปรากฏ (frequency of species occurrence) จากสูตรของ Pettingill (1969)

$$\text{ความชุกชุมสัมพัทธ์ (Relative abundance)} = \frac{\text{จำนวนครั้งที่พบชนิดนั้นๆ}}{\text{จำนวนครั้งที่ทั้งหมดที่ทำการสำรวจ}} \times 100$$

โดยใช้เกณฑ์ในการแบ่งระดับความชุกชุมของนกออกเป็น 5 ระดับ คือ

เมื่อ นกที่พบบ่อยมาก (abundant) พบในอัตราร้อยละ 90-100

นกที่พบบ่อย (common) พบในอัตราร้อยละ 65-89

นกที่พบปานกลาง (moderately common) พบในอัตราร้อยละ 31-64

นกที่พบน้อย (uncommon) พบในอัตราร้อยละ 10-30

นกที่หายาก (rare) พบในอัตราร้อยละ < 10

- 4) วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ความคล้ายคลึง (Sorensen's similarity coefficient) จากสูตรของ Krebs (1992)

$$IS = \left[\frac{2W}{(A+B)} \right] \times 100$$

เมื่อ IS = สัมประสิทธิ์ความคล้ายคลึง

W = จำนวนชนิดนกที่ซ้ำกันในสองพื้นที่

A = จำนวนชนิดนกทั้งหมดในพื้นที่ A

B = จำนวนชนิดนกทั้งหมดในพื้นที่ B

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากการศึกษาความหลากหลายชนิดของนกในพื้นที่มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ทั้งหมด 2 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่อนุรักษ์ป่าต้นน้ำร่องก่อ และพื้นที่เขตการศึกษา ระหว่างเดือนระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2563 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2564 โดยวิธีการหยุดตามจุดสำรวจที่กำหนด (point count) จากนั้นนำข้อมูลชนิดและจำนวนของนกที่พบมาวิเคราะห์ผล ได้ผลดังนี้

ความหลากหลายชนิดของนก

จากการศึกษาความหลากหลายชนิดของนกในพื้นที่มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี พบนกทั้งสิ้น 101 ชนิด จาก 14 อันดับ 44 วงศ์ (ตารางภาคผนวกที่ 1) โดยเดือนที่พบจำนวนชนิดมากที่สุดได้แก่เดือน มกราคม 2564 พบจำนวนทั้งสิ้น 52 ชนิด ตามด้วยเดือน กุมภาพันธ์ 2564 พบ 48 และเดือนมีนาคม 2563 พบ 45 ชนิด ในขณะที่เดือนที่พบจำนวนชนิดของนกลดน้อยที่สุด ได้แก่เดือนสิงหาคม 2563 พบ 26 ชนิด ตามด้วย เดือนกรกฎาคม 2563 พบ 27 ชนิด และเดือนกันยายน 2563 พบ 29 ชนิด (ภาพที่ 2) เมื่อพิจารณาจากจำนวนชนิดของนกที่พบจัดว่ามีความหลากหลายค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับการศึกษาความหลากหลายชนิดของนกในพื้นที่สถานศึกษาอื่นๆ เช่น มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี พบ 76 ชนิด (Khachonpisitsak and Muangmee, 2016) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี พบ 74 ชนิด (Dumrongrojwatthana and Kunsook, 2018) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร พบ 96 ชนิด Chulalongkorn University (2013) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร พบ 79 ชนิด (Duengkae, 2010) สาเหตุที่มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี พบจำนวนชนิดมากกว่าสถานศึกษาอื่นๆ อาจจะเนื่องมาจากขนาดของพื้นที่ศึกษารวมไปถึงความหลากหลายของแหล่งที่อยู่อาศัย ทำให้มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีพบชนิดของนกมากกว่าพื้นที่อื่นๆ อันดับที่พบชนิดของนกมากที่สุดคือ อันดับนกจับคอน (Passeriformes) พบ 57 ชนิด รองลงมาคือ อันดับนกกระทุง (Pelecaniformes) และอันดับนกชายเลนและนกนางนวล (Charadriiformes) พบอันดับละ 7 ชนิด สอดคล้องกับการศึกษานกในประเทศไทยหลาย ๆ งานวิจัย ที่มักจะพบนกในอันดับนกจับคอนมากที่สุด (Phengpengpit *et al.*, 2008; Duengkae, 2010; Tothaisong and Thunhikorn, 2010; Pongkhumpeiy, 2011; Khachonpisitsak and Muangmee, 2016; Dumrongrojwatthana and Kunsook, 2018) เนื่องจากนกอันดับนกจับคอนเป็นอันดับที่มีจำนวนสมาชิกมากที่สุดที่มีการสำรวจในประเทศไทย อันดับนกกระทุง (Pelecaniformes) และอันดับนกชายเลน

และนกนางนวล (Charadriiformes) พบมากเป็นอันดับ 2 อาจจะเป็นเนื่องจากสถานที่ศึกษาทั้งในพื้นที่เขตการศึกษาและพื้นที่ป่าอนุรักษ์ต้นน้ำร่องก่อ ประกอบไปด้วยแหล่งน้ำมากมาย ทั้งแหล่งน้ำขนาดเล็ก แหล่งน้ำขนาดใหญ่ ซึ่งมีน้ำตลอดทั้งปี จึงเหมาะสมต่อการเป็นพื้นที่หากินของนกกลุ่มนี้ นอกจากนี้ยัง สอดคล้องกับ (Khachonpisitsak and Muangmee, 2016) ที่ศึกษาความหลากหลายของนกในเขตพื้นที่มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี พบว่าอันดับนกที่พบมากที่สุดสองอันดับแรก คืออันดับนกจับคอน (Passeriformes) และอันดับนกกระทุง (Pelecaniformes) ตามลำดับ นกในวงศ์นกยาง (Ardeidae) และ วงศ์นกจับแมลง (Muscicapidae) พบจำนวนชนิดมากที่สุด โดยพบวงศ์ละ 7 ชนิด สอดคล้องกับการศึกษาของ Sripho (2018) ที่ศึกษานกในเขตลุ่มแม่น้ำโขง อ. เชียงคาน จังหวัดเลย และ Sripho (2015) ที่ศึกษาความหลากหลายชนิดของนกในอุทยานแห่งชาติภูเรือ จ.เลย และ Meesena *et al.* (2014) ที่ศึกษาความหลากหลายของนกบนดอยแม่สลอง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ที่พบนกในวงศ์นกจับแมลงมากที่สุดเช่นเดียวกัน โดย Sripho (2015) กล่าวว่า กลุ่มนกจับแมลงแต่ละชนิดมีรูปแบบการหากินที่แตกต่างกัน หรือมีรูปแบบหากินที่จำเพาะเจาะจง (specialized niches) เพื่อลดการแก่งแย่งแข่งขัน เช่น บางชนิดหากินตามต้นไม้ บางชนิดหากินตามทุ่งหญ้า บางชนิดหากินตามพื้น จึงทำให้นกในกลุ่มนี้สามารถอยู่ร่วมกันในพื้นที่เดียวกันได้ ประกอบกับพื้นที่ศึกษาทั้ง 2 พื้นที่ประกอบไปด้วยหอยม่น้ำ ทุ่งหญ้า สนามหญ้า รวมถึงไม้ดอกหลายๆ ชนิด ซึ่งมักจะเป็นที่อยู่ของแมลงที่เป็นอาหารของนกกลุ่มนี้ ทำให้พื้นที่สามารถดึงดูดนกในกลุ่มนี้ได้เป็นอย่างดี

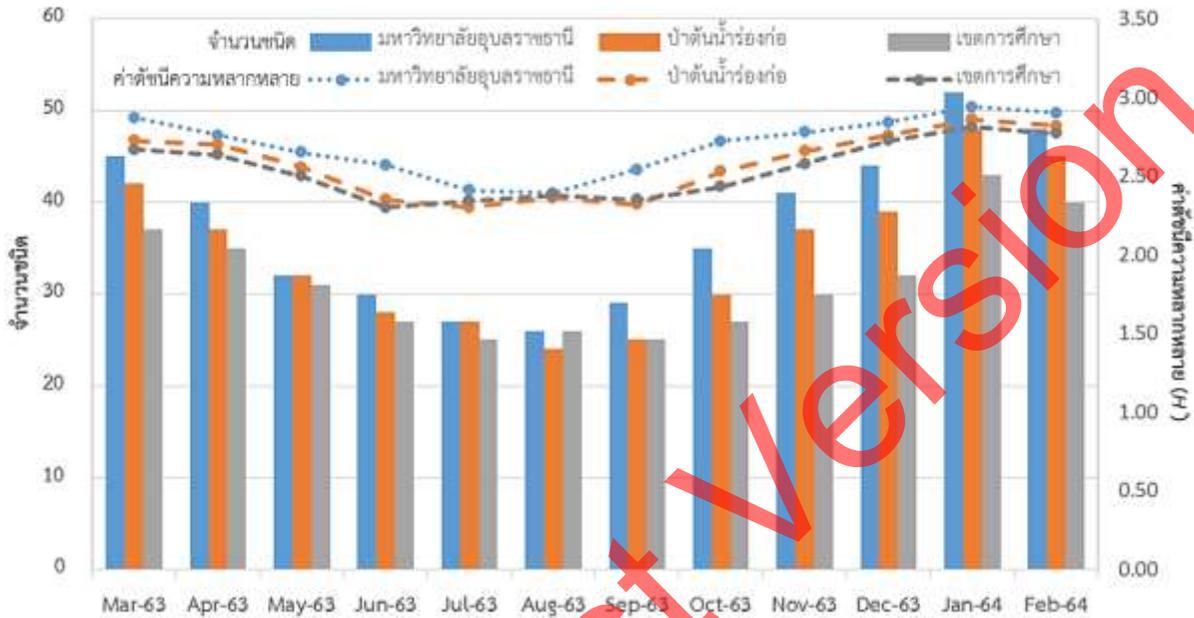
เมื่อพิจารณาในแต่ละพื้นที่พบว่า พื้นที่อนุรักษ์ป่าต้นน้ำร่องก่อพบจำนวนชนิดของนกมากกว่าพื้นที่เขตการศึกษา โดยพื้นที่อนุรักษ์ป่าต้นน้ำร่องก่อพบนกทั้งสิ้น 87 ชนิด จาก 14 อันดับ 42 วงศ์ โดยอันดับที่พบชนิดของนกมากที่สุดคือ อันดับนกจับคอน (Passeriformes) พบ 45 ชนิด รองลงมาคือ อันดับนกกระทุง (Pelecaniformes) และอันดับนกชายเลนและนกนางนวล (Charadriiformes) พบอันดับละ 7 ชนิด ในขณะที่พื้นที่เขตการศึกษาพบนกทั้งสิ้น 64 ชนิด จาก 9 อันดับ 34 วงศ์ โดยอันดับที่พบชนิดของนกมากที่สุดคือ อันดับนกจับคอน (Passeriformes) พบ 43 ชนิด รองลงมาคือ อันดับนกพิราบ (Columbiformes) และอันดับนกกระทุง (Pelecaniformes) พบอันดับละ 4 ชนิด (ตารางภาคผนวกที่ 1) พื้นที่อนุรักษ์ป่าต้นน้ำร่องก่อเป็นพื้นที่ที่ประกอบด้วยระบบนิเวศที่หลากหลาย ทั้งป่าดิบแล้ง ป่าเต็งรัง ทุ่งหญ้า หนองน้ำทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ รวมถึงเป็นพื้นที่ที่ห่างไกลผู้คน ถูกรบกวนจากผู้คนน้อย จึงเหมาะแก่การพักอาศัยและหลบภัย ในขณะที่พื้นที่เขตการศึกษาถึงแม้ว่าจะมีขนาดของพื้นที่ที่ใหญ่กว่าและแหล่งที่อยู่อาศัยที่หลากหลาย แต่การรบกวนของผู้คนอาจจะส่งผลต่อการเลือกแหล่งที่อยู่อาศัย แหล่งหลบภัยและแหล่งทำรัง นอกจากนี้พื้นที่อนุรักษ์ป่าต้นน้ำร่องก่อยังติดกับพื้นที่การเกษตร เช่น แปลงหญ้าเลี้ยงสัตว์ นาข้าว โดย Kamtaeja (2008) กล่าวว่าพื้นที่นาข้าวมีความสำคัญต่อนก นกสามารถใช้ประโยชน์จากนาข้าวในการทำกิจกรรมหลายอย่าง ได้แก่ ที่พักอาศัย ที่หลบภัย เป็นสถานที่จับคู่ผสมพันธุ์และเป็นแหล่งหาอาหาร เนื่องจากมีทั้งพื้นที่นาข้าวที่มีเมล็ดพืช และสัตว์หลายชนิด เช่น แมลง ไส้เดือนดิน กบ และปลา ซึ่งเป็นอาหารอย่างดีของนก

ดัชนีความหลากหลายชนิด

เมื่อวิเคราะห์ค่าดัชนีต่าง ๆ ในรอบ 1 ปี ของทั้งสองพื้นที่ในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี พบว่ามีค่าดัชนีความหลากหลายชนิด Shannon-Wiener index (H') ทั้ง 12 เดือน อยู่ระหว่าง 2.34 - 2.98 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.70 โดยมีค่าดัชนีความหลากหลายชนิด สูงที่สุดในเดือนมกราคม ($H' = 2.94$) รองลงมาได้แก่ กุมภาพันธ์ ($H' = 2.90$) และมีนาคม ($H' = 2.87$) ตามลำดับ ในขณะที่ค่าดัชนีความหลากหลายชนิดมีค่าต่ำสุดในเดือนสิงหาคม ($H' = 2.39$) กรกฎาคม ($H' = 2.41$) และ กันยายน ($H' = 2.49$) ตามลำดับ (ภาพที่ 2) สำหรับค่าดัชนีความสม่ำเสมอมีค่าสูงสุดในเดือน ธันวาคม (0.76) รองลงมาได้แก่ เดือนมกราคม (0.75) และเดือนกุมภาพันธ์ (0.73) ในขณะที่เดือนสิงหาคม (0.43) มีค่าความสม่ำเสมอต่ำที่สุด ตามมาด้วย เดือนกรกฎาคม (0.50) และเดือนกันยายน (0.59) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามฤดูกาลพบว่าในฤดูหนาว (พฤศจิกายน – กุมภาพันธ์) มีค่าเฉลี่ยของดัชนีความหลากหลายชนิดสูงสุด ($H' = 2.86$) ตามด้วยฤดูร้อน ($H' = 2.82$) และฤดูฝน ($H' = 2.55$) ตามลำดับ เมื่อวิเคราะห์ค่าดัชนีความหลากหลายชนิดของแต่ละพื้นที่ พบว่า ค่าดัชนีความหลากหลายชนิดสอดคล้องกับจำนวนชนิดที่พบ โดยพื้นที่อนุรักษ์ป่าต้นน้ำร่องก่อ มีค่าดัชนีความหลากหลายชนิดสูงกว่าในพื้นที่เขตการศึกษา โดยมีค่าเฉลี่ยทั้ง 12 เดือน เท่ากับ 2.58 (2.30-2.81) ในขณะที่ พื้นที่เขตการศึกษามีค่าดัชนีความหลากหลายชนิดอยู่ระหว่าง 2.29 - 2.86 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.54 (ตารางที่ 1)

จากข้อมูลทั้งจำนวนชนิดและค่าดัชนีความหลากหลายชนิดแสดงให้เห็นว่าพื้นที่มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี พบจำนวนประชากรของนกมากที่สุดในช่วงฤดูหนาว สอดคล้องกับรายงานของ Sripho (2015; 2018) และ Phengpengpit *et al.* (2008) สาเหตุอาจจะเนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่มีการอพยพย้ายถิ่นของนกอพยพ ส่งผลให้พบจำนวนชนิดของนกมากกว่าในฤดูฝนซึ่งมักจะพบเฉพาะนกประจำถิ่น (Lekagul and Round, 1991) ประกอบกับในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน เป็นช่วงเวลาที่จะระดับน้ำของแหล่งน้ำหลายๆ แหล่งของทั้ง 2 พื้นที่ลดระดับลง ซึ่งอาจส่งผลต่อนกหากินกับแหล่งน้ำหลายๆ ชนิด โดยเฉพาะนกที่มักหากินตามพื้นหรือในถ้ำน้ำ (wading bird) เช่น นกในอันดับ Pelecaniformes และ Charadriiformes เป็นต้น โดย Whitfield and Blaber (1978) และ Maheswaran and Rahmani (2001) รายงานว่าระดับน้ำที่ลดลงในพื้นที่ชุ่มน้ำ ส่งผลให้ความชุ่มชื้นของพื้นที่หากินกับแหล่งน้ำเพิ่มสูงขึ้น โดยระดับน้ำที่ลดลงส่งผลต่อความสามารถในการมองเห็นเหยื่อ ทำให้

นกสามารถล่าเหยื่อได้มากขึ้น ซึ่งนกกลุ่มนี้พบชุกชุมมากในพื้นที่ศึกษาระหว่างช่วงเวลาดังกล่าว นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Nakwa (2008) ที่รายงานว่าในเขตอุทยานทุ่งแสลงหลวง จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวนชนิดและจำนวนนกจะลดลงเมื่อปริมาณน้ำฝนเพิ่มขึ้น สาเหตุที่ฤดูฝนพบจำนวนชนิดน้อยกว่าฤดูกาลอื่นอาจจะเนื่องมาจาก ในช่วงฤดูฝน พื้นที่ชุ่มน้ำหรือมีน้ำขังมีกระจายอยู่ทั่วไป ทำให้มีแหล่งที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหารของนกเพิ่มมากขึ้น ทำให้นกกระจายตัวไปอยู่ที่อื่น Wilson (1980) อ้างถึงใน Nakwa (2014) รายงานว่าปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อการพบจำนวนชนิดของนกในฤดูฝนน้อยกว่าในฤดูอื่นๆ เนื่องจากช่วงฤดูฝนเป็นช่วงที่มีอาหารอุดมสมบูรณ์ประกอบกับนกกลไกกรรมต่าง ๆ ลง ส่งผลให้การปรากฏตัวของนกลดลง



ภาพที่ 2 ค่าดัชนีความหลากหลายชนิดและจำนวนชนิดของนกในพื้นที่มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ระหว่างเดือน มีนาคม 2563 – กุมภาพันธ์ 2564

ตารางที่ 1 จำนวนอันดับ วงศ์ ชนิด และ ค่าเฉลี่ย Shannon-Wiener index และ Evenness index ของนกในพื้นที่มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีระหว่างเดือนมีนาคม 2563 – กุมภาพันธ์ 2564

	มหาวิทยาลัย อุบลราชธานี	พื้นที่เขตการศึกษา	พื้นที่อนุรักษ์ป่าต้นน้ำร่องก่อ
อันดับ	14	11	13
วงศ์	45	34	42
ชนิด	101	64	87
Shannon-Wiener index	2.70 (2.39-2.94)	2.55 (2.30-2.81)	2.58 (2.30-2.86)
Evenness Index	0.75 (0.63-0.77)	0.72 (0.63-0.77)	0.71 (0.62-0.80)

สถานภาพนก

เมื่อพิจารณาสถานภาพนกตามฤดูกาล (seasonal status) ตาม Nabhitabhata *et al.* (2012) ของนกที่พบทั้งหมด 101 ชนิด พบว่า จัดเป็นนกประจำถิ่น 57 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 56.44 ของจำนวนชนิดนกทั้งหมด นกอพยพ 44 ชนิด รวมคิดเป็นร้อยละ 43.56 แสดงให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เป็นแหล่งพักพิงเพื่อหาอาหาร หลบภัย หรือแหล่งสร้างรังวางไข่ของนกอพยพหลายๆ ชนิด เมื่อพิจารณาสถานภาพด้านการอนุรักษ์จากบัญชีแดงของสหภาพเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ หรือบัญชีแดง (IUCN Red List of Threatened Species) พบนกที่สำคัญ 1 ชนิด ได้แก่ นกอ้ายจ้าว (*Anhinga melanogaster*) ซึ่งจะพบอยู่ในระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือนมีนาคม ซึ่งถูกจัดเป็นนกชนิดที่เกือบอยู่ในข่ายเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ (Near-threatened) จากการสูญเสียน้ำจืด (IUCN, 2016) (ภาพที่ 3 ก) ในขณะที่ชนิดอื่นๆ อีก 100 ชนิด ถูกจัดให้อยู่ในสถานะมีความเสี่ยงต่ำต่อการสูญพันธุ์ (Least Concern) ส่วนสถานภาพด้านการอนุรักษ์ในประเทศไทยหรือชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคามของประเทศไทย พบ 2 ชนิด ได้แก่ นกอ้ายจ้าว (*Anhinga melanogaster*) และ นกกระสาแดง (*Ardea purpurea*) ซึ่งทั้ง 2 ชนิด ถูกจัดให้อยู่ในมี

แนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (Vulnerable species) (Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning, 2017) นอกจากนี้ในการศึกษาครั้งนี้ยังพบเป็ดแมนดาริน 2 ตัว ตัวผู้และตัวเมีย (ภาพที่ 3 (ข)) พบในช่วงเดือนมกราคม ซึ่งถึงแม้ว่าจะถูกจัดให้อยู่ในสถานะมีความเสี่ยงต่ำต่อการสูญพันธุ์ (Least Concern) แต่ก็ไม่บ่อยนักที่มีการรายงานการพบในธรรมชาติ แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากยังไม่เคยมีรายงานการพบนกชนิดนี้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย รวมถึงไม่มีรายงานการพบในเขตลาวใต้และเวียดนาม จึงมีความเป็นไปได้ที่จะเป็นนกพลัดหลงหรือหลุดจากกรงเลี้ยง



(ก)



(ข)

ภาพที่ 3 (ก) นกอ้ายจ้าว (*Anhinga melanogaster*)
(ข) เป็ดแมนดาริน (*Aix galericulata*)

ความชุกชุมของนก

ผลการศึกษาพบว่า พื้นที่มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี นกที่พบบ่อยมาก 13 ชนิด นกที่พบว่าส่วนใหญ่เป็นนกประจำถิ่นอาศัยอยู่ในพื้นที่ตลอดทั้งปี จึงทำให้พบเห็นบ่อยครั้งและพบเป็นจำนวนมาก นกที่พบบ่อย 13 ชนิด นกที่พบปานกลาง 15 ชนิด นกที่พบน้อย 6 ชนิด และนกที่หายาก 13 ชนิด พื้นที่อนุรักษ์ป่าต้นน้ำร่องก่อ นกที่พบบ่อยมาก 3 ชนิด นกที่พบบ่อย 15 ชนิด นกที่พบปานกลาง 14 ชนิด นกที่พบน้อย 21 ชนิด และนกที่หายาก 20 ชนิด (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 จำนวนชนิดนกที่พบในแต่ละระดับความชุกชุมของแต่ละพื้นที่การสำรวจระหว่างเดือนมีนาคม 2563 – กุมภาพันธ์ 2564

ระดับความชุกชุมของนก	จำนวนชนิด	
	พื้นที่เขตการศึกษา	พื้นที่อนุรักษ์ป่าต้นน้ำร่องก่อ
นกที่พบบ่อยมาก (abundant)	13	4
นกที่พบบ่อย (common)	15	16
นกที่พบปานกลาง (moderately common)	15	15
นกที่พบน้อย (uncommon)	6	24
นกที่หายาก (rare)	15	28
รวม	64	87

เขตพื้นที่การศึกษา นกที่พบบ่อยมาก พบ 13 ชนิด ได้แก่ นกตีทอง (*Megalaima haemacephala*) นกจาบคาเล็ก (*Merops orientalis*) นกพิราบป่า (*Columba livia*) นกเขาไฟ (*Streptopelia tranquebarica*) นกเขาขาว (*Geopelia striata*) นกกิ่งไครงคอดำ (*Gracupica nigricollis*) นกเอี้ยงสาริกา (*Acridotheres tristis*) นกเอี้ยงหงอน (*Acridotheres grandis*) นกแอ่นพง (*Artamus fuscus*) นกกินปลีออกเหลือง (*Cinnyris jugularis*) นกกระจอกบ้าน (*Passer montanus*) นกกระต๊อ (*Lonchura punctulata*) และนกกระต๊อตะโพกขาว (*Lonchura striata*)

นกที่พบบ่อย พบ 15 ชนิด ได้แก่ นกกาเหว่า (*Eudynamis scolopaceus*) นกกะปูดใหญ่ (*Centropus sinensis*) นกแอ่นตาล (*Cypsiurus balasiensis*) นกยางกรอกพันธุ์จีน (*Ardeola bacchus*) อีกา (*Corvus macrorhynchos*) นกอีแพรดแถบออกดำ (*Rhipidura javanica*) นกแซงแซวหางปลา (*Dicrurus macrocercus*) นกจับแมลงสีน้ำตาล (*Muscicapa dauurica*) นก

ยออดหญ้าสีดำ (*Saxicola caprata*) นกนางเขนบ้าน (*Copsychus saularis*) นกปรอดสวน (*Pycnonotus blanfordi*) นกกระจิ
ดธรรมดา (*Phylloscopus inornatus*) นกกระจิ๊ดสีดำ (*Phylloscopus fuscatus*) นกสีชมพูสวน (*Dicaeum cruentatum*)
และนกกระจอกใหญ่ (*Passer domesticus*)

นกที่พบปานกลาง พบ 15 ชนิด ได้แก่ นกกะเต็นน้อยธรรมดา (*Alcedo atthis*) นกบั้งรอกใหญ่ (*Phaenicophaeus
tristis*) นกแอนบ้าน (*Apus affinis*) นกเขาใหญ่ (*Spilopelia chinensis*) นกเด้าดิน (*Actitis hypoleucos*) นกยางเปีย (*Egretta
garzetta*) นกกระสาขาว (*Ardea cinerea*) นกอีเสือสีน้ำตาล (*Lanius cristatus*) นกขมิ้นน้อยธรรมดา (*Aegithina tiphia*) นก
จับแมลงคอแดง (*Ficedula albicilla*) นกนางแอนบ้าน (*Hirundo rustica*) นกปรอดหัวสีเขม่า (*Pycnonotus aurigaster*)
นกกระจิบหญ้าสีเขียว (*Prinia inornata*) นกกินปลีคอสีน้ำตาล (*Antheptes malacensis*) และนกกระจอกตาล (*Passer
flaveolus*)

นกที่พบน้อย พบ 6 ชนิด ได้แก่ นกอีเสือหลังแดง (*Lanius collurio*) นกกระเบื้องผา (*Monticola solitarius*) นก
เฉียวดงธรรมดา (*Tephrodornis pondicerianus*) นกปรอดเล็กตาขาว (*Iole propinqua*) นกกระจิบธรรมดา (*Orthotomus
sutorius*) และนกกระจาปธรรมดา (*Ploceus philippinus*)

นกที่พบยาก พบ 15 ชนิด ได้แก่ นกเค้าโมง (*Glaucidium cuculoides*) นกปากซ่อมหางพัด (*Gallinago gallinago*)
เหยี่ยวแดง (*Haliastur indus*) นกยางเขียว (*Butorides striata*) นกปากห่าง (*Anastomus oscitans*) นกแซงแซวหางป่วน
ใหญ่ (*Dicrurus paradiseus*) นกขมิ้นน้อยปีกสีเขียว (*Aegithina lafresnayeri*) นกยออดหญ้าสีเทา (*Saxicola ferreus*)
นกกระจิบคอดำ (*Orthotomus atrogularis*) นกแว่นตาขาวหลังเขียว (*Zosterops simplex*) นกพงคิ้วดำ (*Acrocephalus
bistrigiceps*) นกพงใหญ่พันธุ์ญี่ปุ่น (*Acrocephalus orientalis*) นกจาบผนปีกแดง (*Mirafra erythrocephala*) นกกินปลีดำ
ม่วง (*Cinnyris asiaticus*) และนกเค้าลมเหลือง (*Motacilla tschutschensis*)

พื้นที่อนุรักษ์ป่าต้นน้ำร่องก่อ นกที่พบบ่อยมาก พบ 4 ชนิด ได้แก่ นกจาบผนเล็ก (*Merops orientalis*) นกกะปูดใหญ่
(*Centropus sinensis*) นกยออดหญ้าสีดำ (*Saxicola caprata*) และนกกระจิ๊ดเข็ม (*Lonchura punctulata*)

นกที่พบบ่อย พบ 16 ชนิด ได้แก่ นกโพระดกธรรมดา (*Megalaima lineata*) นกกาเหว่า (*Eudynamis scolopaceus*)
นกแอนตาล (*Cypsiurus balasensis*) นกเขาไฟ (*Streptopelia tranquebarica*) นกเขาขาว (*Geopelia striata*) นกเด้าดิน
(*Actitis hypoleucos*) นกยางกรอกพันธุ์จีน (*Ardeola bacchus*) นกอีเสือสีน้ำตาล (*Lanius cristatus*) อีกา (*Corvus
macrorhynchus*) นกแซงแซวหางปลา (*Dicrurus macrocerus*) นกกิ่งโครงคอดำ (*Gracupica nigricollis*) นกนางแอนบ้าน
(*Hirundo rustica*) นกกระจิ๊ดธรรมดา (*Phylloscopus inornatus*) นกจาบผนปีกแดง (*Mirafra erythrocephala*) นกสีชมพู
สวน (*Dicaeum cruentatum*) และนกกินปลีคอเหลือง (*Cinnyris jugularis*)

นกที่พบปานกลาง พบ 15 ชนิด ได้แก่ เป็ดแดง (*Dendrocygna javanica*) นกตีทอง (*Megalaima haemacephala*)
นกเขาใหญ่ (*Spilopelia chinensis*) เหยี่ยวนกเขาศิครา (*Accipiter badius*) นกกาหน้าเล็ก (*Phalacrocorax niger*) นกยางเปีย
(*Egretta garzetta*) นกกระสาขาว (*Ardea cinerea*) นกพญาไฟสีเทา (*Pericrocotus divaricatus*) นกเอี้ยงสาริกา
(*Acridotheres tristis*) นกเอี้ยงหงอน (*Acridotheres grandis*) นกปรอดสวน (*Pycnonotus blanfordi*) นกกระจิบหญ้าสีเขียว
(*Prinia inornata*) นกกระจอกใหญ่ (*Passer domesticus*) นกกระจอกตาล (*Passer flaveolus*) และนกกระจอกบ้าน (*Passer
montanus*)

นกที่พบน้อย พบ 24 ชนิด ได้แก่ นกกะเต็นน้อยธรรมดา (*Alcedo atthis*) นกบั้งรอกใหญ่ (*Phaenicophaeus tristis*)
นกแอนบ้าน (*Apus affinis*) นกเค้าโมง (*Glaucidium cuculoides*) นกกระแตแต้แว๊ด (*Vanellus indicus*) นกหัวโตเล็กขาเหลือง
(*Charadrius dubius*) เหยี่ยวขาว (*Elanus caeruleus*) เหยี่ยวดำใหญ่ (*Milvus lineatus*) นกยางโทนใหญ่ (*Ardea alba*) นก
กระสาแดง (*Ardea purpurea*) นกอีเสือหลังเทา (*Lanius tephronotus*) นกเฉียวบั้งใหญ่ (*Lalage melaschistos*) นกขมิ้นน้อย
ธรรมดา (*Aegithina tiphia*) นกจับแมลงจุกดำ (*Hypothymis azurea*) นกจับแมลงสีน้ำตาล (*Muscicapa dauurica*) นกจับ
แมลงคอแดง (*Ficedula albicilla*) นกยออดหญ้าหัวดำ (*Saxicola stejnegeri*) นกเฉียวดงธรรมดา (*Tephrodornis
pondicerianus*) นกนางเขนบ้าน (*Copsychus saularis*) นกจับแมลงหัวเทา (*Culicicapa ceylonensis*) นกแอนพวง (*Artamus
fuscus*) นกปรอดเหลืองหัวจุก (*Pycnonotus flaviventris*) นกกินปลีดำม่วง (*Cinnyris asiaticus*) และนกเค้าลมหลังเทา
(*Motacilla cinerea*)

นกที่พบยาก พบ 28 ชนิด ได้แก่ นกอ้ายจ้าว (*Anhinga melanogaster*) นกกระรางหัวขวาน (*Upupa epops*) เป็ดแมน
ดาริน (*Aix galericulata*) นกตะขาบทุ่ง (*Coracias benghalensis*) นกกะเต็นอกขาว (*Halcyon smyrnensis*) นกกะเต็นหัวดำ
(*Halcyon pileata*) นกจาบคางหัวสีส้ม (*Merops leschenaulti*) นกเค้ากู่ (*Otus lettia*) นกเค้ากระ (*Glaucidium brodiei*) นก
ชายเลนน้ำจืด (*Tringa glareola*) นกปากซ่อมหางพัด (*Gallinago gallinago*) นกสตี้นท์ออกเทา (*Calidris temminckii*) นก
ตีนเทียน (*Himantopus himantopus*) เหยี่ยวแดง (*Haliastur indus*) นกยางควาย (*Bubulcus ibis*) นกยางเขียว (*Butorides*

striata) นกขมิ้นท้ายทอยดำ (*Oriolus chinensis*) นกแซงแซวสีเทา (*Dicrurus leucophaeus*) นกจับแมลงอกสีฟ้า (*Cyornis haunanus*) นกกิ่งโครงเกลบหัวเทา (*Sturnus malabaricus*) นกกิ่งโครงเกลบบีกขาว (*Sturnia sinensis*) นกปรอดเล็กตาขาว (*Iole propinqua*) นกกระจิบธรรมดา (*Orthotomus sutorius*) นกกระจิบคอดำ (*Orthotomus atrogularis*) นกแว่นตาขาวหลังเขียว (*Zosterops simplex*) นกพงใหญ่พันธุ์ญี่ปุ่น (*Acrocephalus orientalis*) นกเต่าลมเหลือง (*Motacilla tschutschensis*) และนกอุ้มบาตร (*Motacilla alba*)

จากผลการศึกษาความชุกชุมของนกพบว่าส่วนใหญ่เป็นนกประจำถิ่น อาศัยอยู่ในพื้นที่ตลอดทั้งปี จึงทำให้พบเห็นบ่อยครั้งและพบเป็นจำนวนมาก เช่น นกเอี้ยงหงอน (*Acridotheres grandis*) นกยอดหญ้าสีดำ (*Saxicola caprata*) นกกะปูดใหญ่ (*Centropus siensis*) และนกจาบคาเล็ก (*Merops orientalis*) เป็นต้น ส่วนนกที่พบยากส่วนใหญ่จะเป็นนกอพยพหรือนกที่เข้ามาหากินในพื้นที่แล้วกลับรังไป จึงทำให้พบเห็นได้ไม่บ่อยนัก เช่นนกชายเลนน้ำจืด (*Tringa glareola*) นกอ้ายจั่ว (*Anhinga melanogaster*) นกยางเขียว (*Butorides striata*) และนกแซงแซวหางบ่วงใหญ่ (*Dicrurus paradiseus*) เป็นต้น

ความคล้ายคลึงของนกระหว่างพื้นที่

จากการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ความคล้ายคลึง (Sorensen's similarity coefficient) มีค่าเท่ากับ 66.23% โดยในนกที่พบเฉพาะพื้นที่การศึกษาพบ 14 ชนิด ในขณะที่นกที่พบเฉพาะในเขตป่าร่องก่อ พบ 37 ชนิด เช่น เป็ดแดง นกอ้ายจั่ว นกเป็ดแมนดาริน และนกที่พบได้ทั้งสองพื้นที่พบทั้งหมด 50 ชนิด (ตารางภาคผนวกที่ 1) จากค่าสัมประสิทธิ์ความคล้ายคลึง (Sorensen's similarity coefficient) แสดงให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมของทั้งสองพื้นที่ก็ยังมีสภาพแวดล้อมบางส่วนหรือมีความเหมาะสมกับนกบางชนิดที่เหมือนกัน และพื้นที่ทั้งสองไม่ได้ตัดขาดจากกันอย่างสิ้นเชิงจึงทำให้สามารถพบเห็นนกบางชนิดได้ทั้งสองพื้นที่ เขตพื้นที่การศึกษาถึงแม้ว่าจะเป็นพื้นที่เขตชุมชนแต่ก็ประกอบไปด้วยแหล่งที่อยู่ที่หลากหลาย เช่น แหล่งน้ำทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ที่มีน้ำตลอดทั้งปี ทุ่งหญ้า สนามหญ้า สวนสาธารณะที่มีต้นไม้ใหญ่ และไม้ดอกที่เป็นแหล่งอาหารของนกบางกลุ่มซึ่งอาจจะสามารถดึงดูดแมลงที่เป็นอาหารของนกให้เข้ามาได้ ซึ่งแหล่งที่อยู่อาศัยที่หลากหลายนี้ย่อมส่งผลต่อถิ่นอาศัยที่หลากหลายของนกตามไปด้วย (Block and Brennan, 1993) แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าในพื้นที่เขตการศึกษาจะมีแหล่งที่อยู่อาศัยที่หลากหลาย แต่การรบกวนของผู้คนอาจจะส่งผลต่อการเลือกแหล่งที่อยู่อาศัย แหล่งหลบภัยและแหล่งทำรังของนก ส่งผลให้นกบางชนิดไม่สามารถพบเห็นได้ในพื้นที่เขตการศึกษา

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการศึกษาความหลากหลายชนิดของนกในพื้นที่มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2563 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2564 โดยใช้วิธีหยดตามจุดสำรวจที่กำหนด (point count) พบนกทั้งสิ้น 101 ชนิด จาก 14 อันดับ 45 วงศ์ โดยอันดับที่พบชนิดของนกมากที่สุดคือ อันดับนกจับคอน (Passeriformes) พบ 57 ชนิด รองลงมาคือ อันดับนกกระทุง (Pelecaniformes) และอันดับนกชายเลนและนกนางนวล (Charadriiformes) พบอันดับละ 7 ชนิด พื้นที่เขตการศึกษาพบนกทั้งสิ้น 64 ชนิด จาก 11 อันดับ 34 วงศ์ โดยอันดับที่พบชนิดของนกมากที่สุดคือ อันดับนกจับคอน (Passeriformes) พบ 43 ชนิด รองลงมาคือ อันดับนกพิราบ (Columbiformes) และอันดับนกกระทุง (Pelecaniformes) พบอันดับละ 4 ชนิด พื้นที่อนุรักษ์ป่าต้นน้ำร่องก่อพบนกทั้งสิ้น 87 ชนิด จาก 14 อันดับ 42 วงศ์ โดยอันดับที่พบชนิดของนกมากที่สุดคือ อันดับนกจับคอน (Passeriformes) พบ 45 ชนิด รองลงมาคือ อันดับนกกระทุง (Pelecaniformes) และอันดับนกชายเลนและนกนางนวล (Charadriiformes) พบอันดับละ 7 ชนิด เมื่อจากการวิเคราะห์ค่าดัชนีต่าง ๆ ของทั้งสองพื้นที่ พบว่า พื้นที่อนุรักษ์ป่าต้นน้ำร่องก่อ พบจำนวนชนิดและมีค่าดัชนีความหลากหลาย (Shannon-Wiener index) มากกว่าพื้นที่เขตการศึกษา และจากการศึกษาพบว่านกอพยพมีมากถึง 44 ชนิด ซึ่งคิดเป็น 43.56 % จากข้อมูลข้างต้น แสดงให้เห็นว่าพื้นที่มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี โดยเฉพาะพื้นที่อนุรักษ์ป่าต้นน้ำร่องก่อ เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ สามารถให้แหล่งอาศัย แหล่งทำรังวางไข่ สำหรับนกอพยพรวมไปถึงนกประจำถิ่นหลายชนิด รวมถึงนกที่มีความสำคัญในด้านอนุรักษ์และนกที่พบเห็นได้ยากในธรรมชาติ เช่น นกอ้ายจั่ว และเป็ดแมนดาริน และมีศักยภาพที่จะใช้เป็นแหล่งอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพของสัตว์ในกลุ่มนก รวมถึงเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับชุมชน นักเรียน นักศึกษาและผู้สนใจ ต่อยอดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ภาควิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ที่ให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวกทั้งในด้านห้องปฏิบัติการและอุปกรณ์ ในการทำงาน และขอขอบคุณนายชัยวุฒิ ศรีตรา และนางสาวสุจิตร์ อินทรสาร ที่ให้ความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูล

จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์หรือสัตว์

งานวิจัยชิ้นนี้ได้รับใบรับรองการอนุมัติให้ดำเนินการเลี้ยงสัตว์และใช้สัตว์จากคณะกรรมการกำกับดูแลการเลี้ยงและใช้สัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี หมายเลขโครงการ 11/2563/IACUC

เอกสารอ้างอิง

- Bibby, C. J., Burgess, N. D. and Hill, D. A. (1992). **Bird Census Techniques**. London: Academic Press.
- Block, W. M. and Brennan, L. A. (1993). The habitat concept in ornithology: Theory and applications. **Current Ornithology**, 11, 35-91.
- Chulalongkorn University. (2013). **Bird in Chamchuri park**. Bangkok. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Duengkae, P. (2010). Avifaunal Diversity on the Kasetsart University Campus, Chalermphrakiat Sakon Nakhon Province. **Kasetsart Journal Natural Science**, 44, 1107 – 1114.
- Dumrongrojwatthana, P. and Kunsook, C. (2018). Bird Species Composition Change in the Natural Resource Protected Area, Rambhai Barni Rajabhat University (in Thai). **Rajabhat Rambhai Barni Research Journal**, 13(1), 5-19.
- IUCN. (2016). IUCN Red List of Threatened Species, Version 2015-4. Retrieved June 10, 2021, from www.iucnredlist.org
- Kamtaeja, S. 2008. Birds in Western Rice Field of Phitsanulok (Research Report) (in Thai). Retrieved May 20, 2021, from Pibulsongkram Rajabhat University: http://etheses.psu.ac.th/lib-irpsru/sites/default/files/site/default/thesis/fulltext_131.pdf.
- Kesonbua, W., and Udomsirichakorn, K. (2013). **A field guide to plants of Ubon Ratchathani University Botanical Garden** (in Thai). Ubon Ratchathani: Ubon Ratchathani University.
- Khachonpisitsak, S and Muangmee, W. (2016). Bird Diversity Survey in Burapha University Area, Chon Buri Province (in Thai). **Burapha Science Journal**, 21(2), 260-279.
- Krebs, C.J. (1992). **Ecological methodology 2nd Edition**. California: Addison-Educational.
- Lekagul, B. and Round, P.D. (1991). **A Guide to the Birds of Thailand**. Bangkok: Darnsutha Press.
- Maheswaran, G. and Rahmani, A. R. (2001). Effects of water level changes and wading bird abundance on the foraging behaviour of blacknecked storks *Ephippiorhynchus asiaticus* in Dudwa National Park, India. **Journal of Biosciences**, 26(3), 373-382.
- Meesena, J. N., Sitasuwan, X., and Elliott, S. (2014). Birds diversity on Doi Mae Sa Long Mae Fah Luang District, Chiang Rai Province (in Thai). **Journal of Yala Rajabhat University**, 9(1), 9–29.
- Nabhitabhata, J., Lekagul, K. and Sanguansombat, W. (2012). **Dr. Boonsong's Bird Guide of Thailand**. Bangkok: Darnsutha printing.
- Nakwa, A. (2008). Biodiversity of Birds at Thung Saleang Luang National Park, Phetchabun Province. **Ph. D.'s Thesis**. Faculty of Science, Biology Department, Chiang Mai University, Thailand.
- Nakwa, A. (2014). Bird Diversity at Thalaekaeaw, Ban Klong and Plaichumpom Subdistrict, Phitsanulok Province (in Thai). **Phetchabun Rajabhat Journal**, 16(1), 68-75.
- Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning. (2017). Thailand Red Data: Vertebrate. Retrieved 2 June 2021, **Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning**: <https://www.onep.go.th/reddatavertibrates/>.
- Pettingill, O. S. (1969). **A Laboratory and Field Manual of Ornithology**. United States: Bures Publishing Company.
- Phengpengpit, A., S. Petchmanee. and S. Thunhikorn. (2008). Species diversity of birds in hill evergreen. Case study in Phluang Wildlife Sanctuary (in Thai). **Wildlife Yearbook. Vol.9**. Bangkok: Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation.

- Pongkhumpeiy, P. (2011). Study of bird diversity at Kwan Phayao Wetland, Phayao Province (in Thai). **Proceedings of Phayao Research Conference**, 6-14.
- Schweizer, M., and Liu, Y. (2018). Avian Diversity and Distributions and Their Evolution Through Space and Time. **Bird Species**. Cham: Springer.
- Shannon, C. E. (1949). Mathematical theory of communication. **Bell System Technical Journal**, 27, 379-423.
- Sripho, S. (2015). Diversity of Birds in Phuruea National Park, Loei Province (in Thai). **Rajabhat Journal of Sciences, Humanities and Social Sciences**, 16(2), 286-299.
- Sripho, S. (2018). Diversity of birds along Mekong river, Chiang Khan district, Loei province (in Thai). **Journal of Wildlife in Thailand**, 25, 67-79.
- Tothaisong, J. and Thunhikorn, S. (2010). Species Diversity and Habitat Utilizations of Birds in Hill Evergreen forest at Phuluang Wildlife Sanctuary (in Thai). **Wildlife Yearbook Vol.12**. Bangkok: Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation.
- Ubon Ratchathani University. (2020). Ubon Ratchathani University: Introduction (in Thai). Retrieved 2 October 2021, **Ubon Ratchathani University**: <https://www.ubu.ac.th/new/about01.php>
- Whitfield, A. K. and Blaber, S., J. M. (1978). Feeding ecology of piscivorous birds at Lake St. Lucia, Part 2: Wading birds. **Journal of African Ornithology**, 50, 1–9.
- Wilson, E. O. (1980). **Sociobiology**. Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge.
- Wongthirawat, S. (2009). **A Guide to Study on Ecology and Wildlife Habitats, by Using Birds as indicators** (in Thai). Bangkok: Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation.

Online-First Version

ภาคผนวก

ตารางภาคผนวกที่ 1 รายชื่อนกที่พบในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ระหว่างมีนาคม พ.ศ. 2563 – กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564

Order	Family/Common name	Species	Area		Seasonal Status
			ED	RK	
Bucerotiformes	Upupidae				
	1. นกกระจ่างหัวขวาน	<i>Upupa epops</i>	-	+	Re
Anseriformes	Anatidae				
	2. เป็ดแดง	<i>Dendrocygna javanica</i>	-	+	Re
	3. เป็ดแมนดาริน	<i>Aix galericulata</i>	-	+	W
Piciformes	Megalaimidae				
	4. นกโพระดกธรรมดา	<i>Megalaima lineata</i>	-	+	Re
	5. นกตีทอง	<i>Megalaima haemacephala</i>	+	+	Re
Coraciiformes	Coraciidae				
	6. นกตะขาบทุ่ง	<i>Coracias benghalensis</i>	-	+	Re
	Alcedinidae				
	7. นกกะเต็นน้อยธรรมดา	<i>Alcedo atthis</i>	+	+	W
	8. นกกะเต็นอกขาว	<i>Halcyon smyrnensis</i>	-	+	Re
	9. นกกะเต็นหัวดำ	<i>Halcyon pileata</i>	-	+	P
	Meropidae				
	10. นกจาบคาเล็ก	<i>Merops orientalis</i>	+	+	Re
	11. นกจาบคาหัวสีส้ม	<i>Merops leschenaulti</i>	-	+	Re
Cuculiformes	Cuculidae				
	12. นกกาเหว่า	<i>Eudynamys scolopaceus</i>	+	+	Re
	13. นกกะปูดใหญ่	<i>Centropus sinensis</i>	+	+	Re
	14. นกบั้งรอกใหญ่	<i>Phaenicophaeus tristis</i>	+	+	Re
Apodiformes	Apodidae				
	15. นกแอ่นตาล	<i>Cypsiurus balasiensis</i>	+	+	Re
	16. นกแอ่นบ้าน	<i>Apus affinis</i>	+	+	Re
Strigiformes	Strigidae				
	17. นกเค้ากู่	<i>Otus lettia</i>	-	+	Re
	18. นกเค้าโมง	<i>Glaucidium cuculoides</i>	+	+	Re
	19. นกเค้ากระ	<i>Glaucidium brodiei</i>	-	+	Re
Columbiformes	Columbidae				
	20. นกพิราบป่า	<i>Columba livia</i>	+	-	Re
	21. นกเขาใหญ่	<i>Spilopelia chinensis</i>	+	+	Re
	22. นกเขาไฟ	<i>Streptopelia tranquebarica</i>	+	+	Re
	23. นกเขาชวา	<i>Geopelia striata</i>	+	+	Re
Charadriiformes	Scolopacidae				
	24. นกชายเลนน้ำจืด	<i>Tringa glareola</i>	-	+	W
	25. นกปากซ่อมหางพัด	<i>Gallinago gallinago</i>	+	+	W
	26. นกเด้าดิน	<i>Actitis hypoleucos</i>	+	+	W
	27. นกสตี้นท์อกเทา	<i>Calidris temminckii</i>	-	+	W

ตารางภาคผนวกที่ 1 (ต่อ)

Order	Family/Common name	Species	Area		Seasonal Status
			ED	RK	
Charadriiformes	Recurvirostridae				
	28. นกตีนเทียน	<i>Himantopus himantopus</i>	-	+	W
Charadriidae					
	29. นกกระแตแต้แว๊ด	<i>Vanellus indicus</i>	-	+	Re
	30. หัวโตเล็กขาเหล็อง	<i>Charadrius dubius</i>	-	+	W
	Accipitridae				
Accipitriformes	31. เหยี่ยวแดง	<i>Haliastur indus</i>	+	+	Re
	32. เหยี่ยวขาว	<i>Elanus caeruleus</i>	-	+	Re
	33. เหยี่ยวดำใหญ่	<i>Milvus lineatus</i>	-	+	W
	34. เหยี่ยวนกเขาชศรา	<i>Accipiter badius</i>	-	+	Re
Suliformes	Anhingidae				
	35. นกอ้ายจั่ว	<i>Anhinga melanogaster</i>	-	+	W
Phalacrocoracidae					
	36. นกกาน้ำเล็ก	<i>Phalacrocorax niger</i>	-	+	Re
	Ardeidae				
Pelecaniformes	37. นกยางเป็ย	<i>Egretta garzetta</i>	+	+	W
	38. นกกระสานวล	<i>Ardea cinerea</i>	+	+	W
	39. นกยางโทนใหญ่	<i>Ardea alba</i>	-	+	W
	40. นกยางควาย	<i>Bubulcus ibis</i>	-	+	W
	41. นกกระสาแดง	<i>Ardea purpurea</i>	-	+	W
	42. นกยางกรอกพันธุ้จีน	<i>Ardeola bacchus</i>	+	+	W
	43. นกยางเขียว	<i>Butorides striata</i>	+	+	W
Ciconiidae					
	44. นกปากห่าง	<i>Anastomus oscitans</i>	+	-	W
Laniidae					
	45. นกอีเสือสีน้ำตาล	<i>Lanius cristatus</i>	+	+	W
Passeriformes	46. นกอีเสือหลังแดง	<i>Lanius collurioides</i>	+	-	P
	47. นกอีเสือหลังเทา	<i>Lanius tephronotus</i>	-	+	W
	Corvidae				
48. อีกา	<i>Corvus macrorhynchos</i>	+	+	Re	
Oriolidae					
	49. นกขมิ้นท้ายทอยดำ	<i>Oriolus chinensis</i>	-	+	W
Campephagidae					
	50. นกพญาไฟสีเทา	<i>Pericrocotus divaricatus</i>	-	+	W
	51. นกเฉี่ยวบั้งใหญ่	<i>Lalage melaschistos</i>	-	+	W
Rhipiduridae					
	52. นกอีแพรดแถบอกดำ	<i>Rhipidura javanica</i>	+	-	Re
Dicruridae					
	53. นกแซงแซวสีเทา	<i>Dicrurus leucophaeus</i>	-	+	W
	54. นกแซงแซวหางปลา	<i>Dicrurus macrocercus</i>	+	+	W
55. นกแซงแซวหางบ่วงใหญ่	<i>Dicrurus paradiseus</i>	+	-	Re	

ตารางภาคผนวกที่ 1 (ต่อ)

Order	Family/Common name	Species	Area		Seasonal Status
			ED	RK	
Passeriformes	Aegithinidae				
	56. นกขมิ้นน้อยธรรมดา	<i>Aegithina tiphia</i>	+	+	Re
	57. นกขมิ้นน้อยปีกสีเรียบ	<i>Aegithina lafresnaye</i>	+	-	Re
	Monarchidae				
	58. นกจับแมลงจุกดำ	<i>Hypothymis azurea</i>	-	+	Re
	Muscicapidae				
	59. นกกระเบื้องผา	<i>Monticola solitarius</i>	+	-	W
	60. นกจับแมลงสีน้ำตาล	<i>Muscicapa dauurica</i>	+	+	W
	61. นกจับแมลงคอแดง	<i>Ficedula albicilla</i>	+	+	W
	62. นกจับแมลงอกสีฟ้า	<i>Cyornis haunanus</i>	-	+	Re
	63. นกยอดหญ้าหัวดำ	<i>Saxicola stejnegeri</i>	-	+	W
	64. นกยอดหญ้าสีดำ	<i>Saxicola caprata</i>	+	+	Re
	65. นกยอดหญ้าสีเทา	<i>Saxicola ferreus</i>	+	-	W
	Tephrodornithidae				
	66. นกเขียววงธรรมดา	<i>Tephrodornis pondicerianus</i>	+	+	Re
	Muscicapidae				
	67. นกกางเขนบ้าน	<i>Copsychus saularis</i>	+	+	Re
	Stenostiridae				
	68. นกจับแมลงหัวเทา	<i>Culicicapa ceylonensis</i>	-	+	W
	Sturnidae				
	69. นกกิ่งโครกแกลบหัวเทา	<i>Sturnus malabaricus</i>	-	+	W
	70. นกกิ่งโครกคอดำ	<i>Gracupica nigricollis</i>	+	+	Re
	71. นกกิ่งโครกแกลบปีกขาว	<i>Sturnia sinensis</i>	-	+	W
	72. นกเอี้ยงสาริกา	<i>Acridotheres tristis</i>	+	+	Re
	73. นกเอี้ยงหงอน	<i>Acridotheres grandis</i>	+	+	Re
	Artamidae				
	74. นกแอ่นพง	<i>Artamus fuscus</i>	+	+	Re
	Hirundinidae				
	75. นกนางแอ่นบ้าน	<i>Hirundo rustica</i>	+	+	W
	Pycnonotidae				
	76. นกปรอดหัวสีเขม่า	<i>Pycnonotus aurigaster</i>	+	-	Re
	77. นกปรอดสวน	<i>Pycnonotus blanfordi</i>	+	+	Re
	78. นกปรอดเล็กตาขาว	<i>Iole propinqua</i>	+	+	Re
	79. ปรอดเหลืองหัวจุก	<i>Pycnonotus flaviventris</i>	-	+	Re
	Cisticolidae				
	80. นกกระจิบหญ้าสีเขียว	<i>Prinia inornata</i>	+	+	Re
	81. นกกระจิบธรรมดา	<i>Orthotomus sutorius</i>	+	+	Re
	82. นกกระจิบคอดำ	<i>Orthotomus atrogularis</i>	+	+	Re
	Zosteropidae				
	83. นกแว่นตาขาวหลังเขียว	<i>Zosterops simplex</i>	+	+	W

ตารางภาคผนวกที่ 1 (ต่อ)

Order	Family/Common name	Species	Area		Seasonal Status
			ED	RK	
Passeriformes	Acrocephalidae				
	84. นกพงคิ้วดำ	<i>Acrocephalus bistrigiceps</i>	+	-	W
	85. นกพงใหญ่พันธุ์ญี่ปุ่น	<i>Acrocephalus orientalis</i>	+	+	W
	Phylloscopidae				
	86. นกกระจัดธรรมดา	<i>Phylloscopus inornatus</i>	+	+	W
	87. นกกระจัดสีคล้ำ	<i>Phylloscopus fuscatus</i>	+	-	W
	Alaudidae				
	88. นกจาบผ่นปีกแดง	<i>Mirafra erythrocephala</i>	+	+	Re
	Dicaeidae				
	89. นกสีชมพูสวน	<i>Dicaeum cruentatum</i>	+	+	Re
Nectariniidae					
90. นกกินปลีคอสีน้ำตาล	<i>Anthreptes malacensis</i>	+	-	Re	
91. นกกินปลีอกเหลือง	<i>Cinnyris jugularis</i>	+	+	Re	
92. นกกินปลีดำม่วง	<i>Cinnyris asiaticus</i>	+	+	Re	
Motacillidae					
93. นกเด้าลมเหลือง	<i>Motacilla tschutschensis</i>	+	+	W	
94. นกเด้าลมหลังเทา	<i>Motacilla cinerea</i>	-	+	W	
95. นกอุ้มบาตร	<i>Motacilla alba</i>	-	+	W	
Estrildidae					
96. นกกระตีดั้งเดิม	<i>Lonchura punctulata</i>	+	+	Re	
97. นกกระตีดั้งเดิมปากขาว	<i>Lonchura striata</i>	+	-	Re	
Passeridae					
98. นกกระจอกใหญ่	<i>Passer domesticus</i>	+	+	Re	
99. นกกระจอกตาล	<i>Passer flaveolus</i>	+	+	Re	
100. นกกระจอกบ้าน	<i>Passer montanus</i>	+	+	Re	
Ploceidae					
101. นกกระจาบบรรณดา	<i>Ploceus philippinus</i>	+	-	Re	

หมายเหตุ : ED = พื้นที่เขตการศึกษา
Re = นกประจำถิ่น

RK = พื้นที่ป่าอนุรักษ์ป่าต้นน้ำร่องก่อ
W = นกอพยพมาในฤดูหนาว

P = นกอพยพผ่าน